

ЗМІСТ ТА РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто сутнісний підхід до категорії екологічно спрямована діяльність, визначено основні мотиви та бар'єри на шляху її формування в промислово розвинених країнах світу.

In the article essence approach is considered to the category the ecologically directed activity, certainly basic reasons and barriers on the way of its forming in the industrially developed countries of world.

Ключові слова: зелена економіка, екологічно спрямована діяльність.

Глобалізація і швидке економічне зростання в країнах, що розвиваються призвело до збільшення глобальної конкуренції за природні ресурси. Така ситуація створює позитивну кореляцію між ефективністю використання ресурсів в країні та рівнем її конкурентоспроможності.

Базуючись на окремих показниках, можна стверджувати, що високий рівень продуктивності використання природних ресурсів має визначальний вплив на конкурентоспроможність окремо взятого сектора економіки чи компанії [4].

Імплементация моделі «зеленої економіки» в рамках функціонування сучасної системи світового господарства передбачає поєднання та узгодження економічної діяльності з проблемами навколишнього природного середовища. Причому спектр проблем та секторів, що потребують реформування в даному розрізі, є досить широким й починається від власне виробничого циклу і закінчується сферою послуг.

Ефективне використання природних ресурсів та покращення екологічних показників сприяє як підвищенню

інноваційної активності, так і збільшенню кількості робочих місць. Робочі місця, створені за рахунок заходів, спрямованих на раціональне використання природних ресурсів й охорони навколишнього природного середовища, в західній науковій літературі отримали назву «екологічно спрямованої діяльності» англ. «Green-collar jobs».

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, питання екологічно збалансованого розвитку економіки та становлення зеленої економіки висвітлено у працях таких вітчизняних науковців, як Хвесик М. А., Павлов В. І., Голян В. А, Мороз П. І., Харічков С. К., Буркинський Б. В., Кравців В.С., Хлобистов Є. В., Міщенко Є. В, Синякевич І. М., Шостак А. Б., Яремчук Г. І, Борушак М., Буркинський Б. В., Галушкіна Т. П., Жук П. В., Кравців В. С., Семенов В. С., Стеченко Д. М., Реутов В. Є., Харічков С. К. інших, охоплює різні аспекти сталого розвитку національної економічної системи, проте питання екологічно спрямованої діяльності висвітлено в недостатній мірі.

Метою даної роботи є визначення сутності та актуальності формування екологічно спрямованої діяльності, як реакції розвиненого суспільства на необхідність створення зеленої економіки. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку **завдань**, а саме:

- визначити основні теоретичні підходи до категорії екологічно спрямована діяльність;
- провести класифікацію видів екологічно спрямованої діяльності;
- проаналізувати основні політичні та бізнес чинники на шляху формування ринку екологічно спрямована діяльність;
- виокремити бар'єри та перспективи розвитку екологічно спрямована діяльність в сучасних умовах.

Екологічно спрямована діяльність дозволяє залучити все суспільство до реалізації в двох визначальних цілей глобального розвитку в найближчому майбутньому: ефективного захисту навколишнього природного середовища і поступального розвитку економіки, зокрема розвитку зеленої економіки.

Швидкий перехід до зеленої економіки має не тільки життєво важливе значення для захисту навколишнього природного середовища та безпеки людини, але й формує

численні і різноманітні можливості для працевлаштування на всіх рівнях суспільства. Така перспектива дає змогу залучити більшу кількість людей до охорони навколишнього природного середовища, ніж в даний час. Збільшення частки зайнятих у сфері екологічно спрямованої діяльності дає поштовх до підвищення екоактивності всього суспільства.

Вперше термін «екологічно орієнтована діяльність» був використаний професором Патріком Гефернаном у доповіді «Вакансії для навколишнього природного середовища – прийдешня революція екозбалансованої зайнятості» 1976 році, що читалась у Конгресі США. Проте в подальшому, даний термін не отримав широкого розповсюдження. Але в останні два десятиліття, дана концепція була взята за озброєння великою кількістю окремих осіб та соціальних груп у США.

Екологічно спрямована діяльність охоплює багато секторів економіки – від низько до високооплачуваних посад. Вони не обов'язково являють собою нові типи робочих місць, але можуть бути «екологізованими» версіями вже існуючих, у сфері досліджень і розробок, промислового виробництва й сільського господарства, та сфери послуг. Дані робочі місця безпосередньо пов'язані з вирішенням величезного арсеналу екологічних проблем в усьому світі, в тому числі проблем продовольства, якості води, стану екосистем, енергетики, виробництво, транспорту, будівництва та утилізації відходів.

Існують різні підходи до визначення «екологічно спрямованої діяльності». У щорічній доповіді ЮНЕП 2007 року припускається, що визначення екологічних професій є питанням визначення екозбалансованої економіки [8].

Відповідно до доповіді ЮНЕП присвяченій власне екологічно спрямованій діяльності, дана концепція визначається як відносно нова і дуже динамічна [6].

Автор американської кампанії розвитку екологічно збалансованої економіки Ван Джонс визначає екологічно спрямовану діяльність як роботу в якості «сімейно-підтриманої кар'єрно-забезпеченої роботи, яка безпосередньо сприяє збереженню або підвищенню якості навколишнього природного середовища» [4]. Він зіграв важливу роль у формуванні та пропаганді кампанії за поширення екологічно збалансованих робочих місць, та розширенні масштабів, що вона може досягти.

У США, де дана концепція зародилась та в даний час знайшла найбільше поширення, екологічно спрямована діяльність також розглядаються з тієї точки зору, що така діяльність дасть можливість працівникам з низьким рівнем доходом знайти більш привабливі та значущі посади у цьому секторі, у зв'язку з низькими бар'єрами для входу і перспективами кар'єрного росту [3]. Проте існує також і така точка зору: «якщо робота покращує стан природного навколишнього середовища, але не забезпечує ріст доходу чи кар'єрних можливостей для переміщення працівників з низькими доходами до сектора більш кваліфікованої праці, тоді це не екологічно спрямована діяльність» [1].

Попри відсутність гармонізованого визначення екологічно спрямованої діяльності, в існуючих підходах можна виділити окремі спільні риси. Зокрема, екологічно спрямована діяльність розглядається як така, що: пов'язана з виробництвом екологічно чистих товарів та послуг, є актуальною для всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів; повинна забезпечити прожитковий мінімум і корисність для здоров'я; пропонує розвиток кар'єри, часто на місцевому рівні.

Варто також зазначити, що ринок професій, що формують екологічно спрямовану діяльність, є досить відкритим для працівників, адже існують добровільні позиції початкового рівня, окремі пропонують навчання за місцем роботи, працівники також можуть переносити вміння з іншої професії, можуть перекваліфікуватись спеціально, або пройти курси навчання.

Екологічна орієнтованість розвитку знайшла своє відображення у політиці окремих національних урядів, місцевої влади й керівних органів окремих компаній. Проте саме взаємозв'язок цих трьох ланок та їхня співпраця на шляху екологізації має вирішальний вплив на розвиток даного процесу.

Збільшення екологічно чистого сектору в економіці світу зумовлено поступальним та динамічним розвитком науки та технологій у даній сфері. Сьогодні він оцінюється в € 1,000 млрд., а прогнозовано до 2020 року досягне показника € 2,200 млрд.

Політичні мотиви розвитку даного сектора були найбільш зосереджені на сфері відновлюваних джерел енергії та

утилізації відходів, й стають все більш помітними і в інших ключових областях, включаючи енергоефективність, промислове виробництво, переробку відходів, будівництво й транспорт.

Важливу роль у даному процесі також відіграють і бізнес новатори, що готові витратити певний час та фінансові ресурси на дослідження у даній сфері, вмотивовані можливістю захопити частку ринку і стати ключовим гравцем в майбутньому.

Дослідницькі компанії Apollo Alliance і Green For All, які є ключовими дослідницькими установами США в даній сфері, розробили рекомендації для федерального уряду та місцевих громад щодо ефективного створення екологічно спрямованої діяльності:

1. Початковим етапом є визначення співвідношення та власне екологічних й економічних цілей, та оцінка місцевих і регіональних можливостей для досягнення цих цілей.

2. Другим етапом є розробка й прийняття політики та програм для управління цільовими інвестиціями для підвищення екологічної активності економічних секторів і збільшення попиту на місцеву екологічно спрямовану діяльність.

3. Третім кроком є підготовка власної екологічно спрямованої діяльності шляхом створення центрів професійної підготовки для виявлення і задоволення потреб робочої сили, а також шляхом створення екологічних напрямів подолання бідності, які зосереджуються на рекрутинговій готовності професійної підготовки та працевлаштування для жителів з низьким рівнем доходом.

4. Заключним, проте не менш важливим є розробка системи заходів та напрямів досягнення поставлених цілей у розробленій програмі, для забезпечити політичної підтримки власних ініціатив на різних рівнях [1].

New Economics Foundation (NEF) у Великобританії в липні 2008 року розробили концепцію реформування економічної системи, що отримала назву «Нові екологічні пропозиції». Це була «відповідь на кредитну кризу та розширення проявів енергетичної та продовольчої криз, а також відсутність комплексних, об'єднаних дії з боку політиків». Дана концепція пропонує збільшення інвестиційних потоків у відновлювані

джерела енергії й збільшення та якісне оновлення екологічних перетворень у Великобританії, що у перспективі призведуть до створення екологічно спрямованої діяльності та робочих місць в її рамках відповідно; більш жорстке регулювання фінансового сектора, проте запровадження заходів для здешевлення капіталу для фінансування екологічного сектору економіки Великобританії, а також формування нового рівня взаємодії між екологічними потребами та викликами, й промисловим виробництвом, сферою послуг та сільським господарством і утвердження інтересів реального сектору економіки над фінансовим сектором [2].

ЮНЕП виступили з заявою пропонуючи аналогічні підходи в жовтні 2008 року. Вони підтримують «подвійні дивіденди» економічних та екологічних переваг від фінансування модернізації та розбудови стійкої інфраструктури й політики створення екологічно спрямованої діяльності. Можливі результати такої діяльності наступні: безпосереднє досягнення економічних стимулів і створення робочих місць, зокрема, за рахунок інвестицій у модернізацію будівництва; довгострокові ефекти формування сталої економічної діяльності та створення робочих місць шляхом інвестицій в інфраструктуру; підготовка до низького рівня забруднення в майбутньому за рахунок скорочення викидів парникових газів, скорочення дефіциту енергоносіїв та ефективного використання водних ресурсів; збільшення експорту за рахунок конкурентоспроможних екологічно збалансованих галузей та екологічних професій; підвищення рівня допомоги країнам з низьким рівнем доходу для боротьби з економічною невизначеністю, доступністю житла й палива, і цін на електроенергію [7].

У щорічній доповіді ЮНЕП 2009 року «Нова політика екологізації» екологічно спрямована діяльність виступає як набір заходів і стимулів політичного та економічного характеру, що повинні не тільки перебалансувати глобальну економічну систему, а й підвищити її стійкість. Важливо те, що вони вказують на необхідність «розширеного бачення», що пов'язане з ключовими глобальними викликами, такими як вода, стан екосистем, залежність від енергоносіїв [5].

У доповіді ЮНЕП «Екологічно збалансована зайнятість» представлено оцінку умов, що перешкоджають зростанню числа екологічних професій:

1. Екологічно спрямована діяльність не збільшується надшвидкими темпами. Як зазначено у доповіді Стерна (Stern Review), загальний обсяг інвестицій в екологічно чисті технології залишається недостатнім, незважаючи на дуже високі темпи зростання в галузі відновлюваних джерел енергії.

2. Концепція екологічно спрямованої діяльності отримала значне поширення у розвинених країнах світу, проте за винятком Китаю та Бразилії, все ще досить непопулярна в більшості країн, що розвиваються, в той час, коли на ці країни припадає близько 80% робочої сили у світу.

3. Поява екологічно спрямованої діяльності в рамках глобального ринку праці, як і раніше, в значній мірі обумовлена звичайним створення робочих місць. Підвищення рівня неформальності у світовій економіці являє собою серйозну проблему для поширення екологічних професій. Крім того, сталість та поглиблення нерівності в рівні життя населення як всередині країн, так і між країнами в глобальному просторі, значною мірою перешкоджають даному процесу. Зусилля щодо просуванню ідеї гідної праці для нижчих сфер суспільства та сталий розвиток має вирішальне значення для створення екологічних професій, зокрема у країнах, що розвиваються [7].

Таким чином, екологічно спрямована діяльність являє собою специфічний вид екологічних інновацій, що завдяки своїй яскраво вираженій соціальній спрямованості, покликані вирішити одразу два важливих питання – забезпечення сталого розвитку економічної системи через пріоритетність екологічно збалансованого виробництва й споживання, та зменшення розриву між суспільними групами шляхом підвищення загального рівня добробуту суспільства, через покращення стану окремих його елементів.

Бібліографія

1. **Green Collar Jobs in America's cities** – building pathways out of poverty and careers in the clean energy economy, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.americanprogress.org/issues/2008/03/pdf/green_collar_jobs.pdf
2. **New Economics Foundation (NEF) UK needs 'Green New Deal' to tackle 'triple crunch' of credit, oil price and climate crises**, 2008

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.neweconomics.org/gen/greennewdealneededforuk210708.aspx

3. Pinderhughes R. **Green Collar Jobs – An Analysis of the Capacity of Green Businesses to Provide High Quality Jobs for Men and Women with Barriers to Employment.** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blogs.calstate.edu/cpdc_sustainability/wpcontent/uploads/2008/02/green-collar-jobs_exec-summary.pdf

4. **The number of Jobs dependent on the Environment and Resource Efficiency improvements** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/pdf/jobs.pdf>

5. **UNEP Report A Global Green New Deal**, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/docs/ggnd_Final%20Report.pdf

6. **UNEP** (United Nations Environment Programme), ILO (International Labour Organisation), ITUC (International Trade Union Confederation) Report Green Jobs: Towards Sustainable Work in a Low-Carbon World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unep.org/PDF/UNEPGreenJobs_report08.pdf

7. **UNEP Report Towards a Green New Deal: Economic stimulus and policy action for the double crunch** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/docs/Green_New_Deal_statement_20081202.pdf

Рецензент: д.е.н., професор Кравців В.С.

УДК 336.717.3

Н. М. КОНДРАЦЬКА

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЧЕРЕЗ БАНКІВСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ

Розкрито теоретико-методологічні основи трансформації заощаджень у фінансові інструменти. Проведено аналіз сучасного стану та пріоритетних напрямів банківського кредитування. Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності трансформації заощаджень домогосподарств через банківські інструменти.

©Кондрацька Н.М. - к.е.н. Національного університету водного господарства та природокористування